

**Universitat de les
Illes Balears**

Facultat de les Illes Balears

Memòria del Treball de Fi de Grau

Naturalesa i justificació moral en Sade

Júlia Salort Flaquer

Grau de filosofia

Any acadèmic 2015-16

DNI de l'alumne:41570084E

Treball tutelat per Miguel Antonio Beltrán Munar
Departament de Filosofia i treball social

S'autoritza la Universitat a incloure aquest treball en el Repositori Institucional per a la seva consulta en accés obert i difusió en línia, amb finalitats exclusivament acadèmiques i d'investigació

Autor		Tutor	
Sí	No	Sí	No
☐	☐	☐	☐

Paraules clau del treball:

Ètica, naturalesa, il·lustració, modernitat, justificació, mal, Déu, llibertat

INTRODUCCIÓ

A continuació em proposo fer un estudi de l'obra del Marquès de Sade, analitzant-la dins el context il·lustrat el qual no el va reconèixer. Tot i ser la figura obscura de l'història de la filosofia moderna, molts dels conceptes tractats en aquest moviment alliberador són presents en la seva obra. Em centraré en la seva visió de la naturalesa i de la raó, per a crear la dicotomia entre l'aparença irracional que atorga a l'home i als seus herois, esclau orgullós de la passionalitat atorgada per la naturalesa i el transfons racional de la transgressió conscient en la culminació de la maldat. A través dels comentaris de Bataille i Klossowski entre d'altres, destacaré les paradoxes que es donen entre aquestes dues visions del seu sistema filosòfic.

SADE EN LA IL·LUSTRACIÓ

Per a entendre molts dels conceptes presents en l'obra de Sade- així com la seva visió de la naturalesa humana, de la societat, de la religió i de la llibertat- el concepte de la il·lustració, el context intel·lectual i les seves crítiques s'han de tenir presents. Tot i ser una figura obscura que divergeix en aquesta recerca de la il·luminació resultant del triomf de la raó, Sade parteix d'alguns dels principis que inspiraren als autors moderns. La voluntat de defugir els dogmes, de reivindicar la llibertat i analitzar l'home i la seva idiosincràsia per a garantir la felicitat, són canons constants en el gruix de l'obra il·lustrada, i Sade en fa la seva personal versió, situant-se en una posició incerta entre els seguidors i detractors del pensament modern, però sempre lligat a ell.

Un dels anàlisis més cabdals sobre aquest terme, el va fer Kant contestant a la pregunta "Què és la il·lustració?" llançada pel diari *Berlinische Monatschrift* a l'any 1784. En la seva resposta defineix la il·lustració com el procés gradual de l'home cap a la seva majoria d'edat, cap a la seva independència racional¹. Amb això es refereix a l'actitud infantil que comporta l'obediència a una força o dictat superior, que condueix a una actitud ignorant i submissa. La minoria d'edat, per a Kant, no és quelcom irreversible, ja que no està donada per una incapacitat del pensament, sinó més bé una peresa o por a l'ús lliure del pensament. Per tant, és un deure a nivell individual el fet de lliurar-se d'aquest temor, ja que exercir el propi judici és l'única manera d'avançar i no estancar-se. Aquesta és la proposta il·lustrada, l'única manera d'exercir el dret i el deure d'utilitzar la raó: perdre la por i la desídia a ser responsables dels propis passos i pensaments, exercir la voluntat d'aclarir l'obscuritat dels dogmes i de les ordres inqüestionables. És per això que som culpables de la minoria d'edat i els únics responsables d'aquest pas cap al creixement.

Amb aquest punt de partida Sade estaria d'acord en el plantejament de la necessitat d'alliberació dels judicis que no són propis, i en fugir de l'acceptació cega de

---

¹ Kant, 1994

la moral col·lectiva pel simple argument d'autoritat. En tota la seva obra deprecia explícitament als qui segueixen les normes imposades de la religió sense plantejar-se-les, i els relaciona amb la debilitat mental que caracteritza la minoria d'edat no alliberada. Per altra banda, en l'anàlisi de Kant no es planteja la desobediència, relegant la raó a un ús privat que no dona pas a desafiar les normes imposades més enllà del seu qüestionament. Dos-cents anys després Foucault va fer una crítica en aquest aspecte a Kant, destacant la distinció entre la raó pública i la raó privada, i l'àmbit de l'obediència. Foucault reflexiona en l'article de *Sobre la il·lustració* entorn a la visió kantiana concernint la necessitat de la subordinació inclús en la sortida de la minoria d'edat. La concreció de l'ús privat de la raó pot parèixer inicialment una referència a l'ús de la consciència, en l'àmbit privat de l'ésser humà. Però en l'obra de Kant, l'ús de la raó implica l'obediència: adaptar la raó a circumstàncies determinades. Foucault apunta que Kant en cap moment va fer referència al mode de garantir l'ús públic de la raó que, segons ell, es clau en el procés de d'il·lustració humana. Hi ha dues dimensions en les que es dona el procés d'il·lustració: a nivell global en la societat i a nivell de cada individu en la sortida de la minoria d'edat. Tot i així, per a Foucault, es converteix en un problema polític el fet de garantir la pràctica lliure de la raó en un món en el que la premissa base parteix de l'obediència com a individu de l'engranatge social. Tot i reflexionar sense abandonar els deures del ciutadà, la crítica enraigada suposa posar en qüestió el funcionament social, i pot dur a la desobediència.²

Sade, en aquest aspecte, entendria la desobediència com una necessitat, i a més com un al·licient al procés racional. No només cal incomplir les normes com a conseqüència de la llibertat que aquestes ens prenen com a inhibidores de les característiques més naturals de l'home, sinó que el fet de desobeir-les reafirma aquesta llibertat de l'ús de la raó lligada a les capacitats naturals de l'home, el fet de transgredir normes morals demostra la debilitat d'aquells que les compleixen sense ni tan sols reflexionar-les. La desobediència a les normes cerca alliberar-se del pes opressor de les normatives socials per a reivindicar la part natural indòmita humana, i també cerca que en la transgressió es trobi el plaer i la reafirmació: és en certa manera necessària una autoritat normativa que desobeir, per a la possibilitat de fer el mal i obtenir plaer en ell.

LA RAÓ EN SADE

La dificultat d'encasellar a Sade en la il·lustració ja ha estat tractada pels lletrats, ja que tot i compartir un context històric que propicia la mentalitat alliberadora que veiem en Kant, en altres aspectes Sade representa el contrari al pensament modern, encarnant el rebuig a cedir les llibertats individuals i a abraçar una visió comú que permeti la vida harmoniosa en societat. Per a alguns autors Sade representa totes les ombres que la il·lustració pretenia eliminar³. Així com identifiquem sovint la il·lustració

---

2 Foucault 2012

3 Pelayo 2006 p17

en la recerca de la racionalitat com a únic mètode d'esclariment, Sade en certa manera no compleix amb aquesta actitud racionalista, ja que la seva felicitat i llibertat no ve donada per la part racional sinó per l'abandonament a la desraó. Des del cartesianisme entès com a origen del racionalisme, l'actitud llibertina d'entrega a les passions es cataloga com a contrària a aquesta supremacia de la raó, com un impediment per a la visió clara racional. La visió de que cal fer una subjugació racional de les passions per a poder dur a terme l'activitat filosòfica s'oposa a la concepció sadiana, que usa la raó per a canalitzar les passions i el plaer; només amb plenitud de consciència es pot gaudir enterament dels actes llibertins. L'acte de la voluptuositat està relacionat constantment amb la consciència de l'existència moral i la seva transgressió, per tant la recreació amb el caràcter reprobable dels actes llibertins necessita de la raó, convertint el pensament en un instrument del plaer.⁴

El paper de la raó en l'obra de Sade perd i guanya presència al voltant de l'activitat descrita. Per una banda, tot i fer una crítica a l'obediència no raonada, a les creences infundades i dogmàtiques que ens ofereixen les respostes de la religió, no centra la naturalesa de l'home en la seva capacitat racional. Els racionalistes clàssics com Descartes sistematitzaven la recerca de la veritat mostrant una clara desconfiança en les explicacions atorgades per res que no fos la raó única i personal. El mètode parteix sempre de deduir les veritats des de zero, fiant-se només dels elements descoberts en aquest procés. Per tant, es relacionava racionalitat amb veritat, i aquest vincle es repeteix en la creació de sistemes ètics en els models filosòfics racionalistes.

Sade fa una lloança de la desraó, del frenesí que s'assoleix deixant de banda qualsevol racionalitat i entregant-se als desitjos que la naturalesa ha infundat en nosaltres. Aquest estat, però tot i ser el natural en l'home que no s'ha deixat influir per la societat i la seva acció castradora, no propicia el discurs ni la desobediència raonada. En l'obra de Sade trobem constantment una dicotomia dels moments de desenfrè sexual o exaltació de les passions mitjançant el crim o l'assassinat, amb els moments de freda reflexió, on es desenvolupa el plantejament teòric de l'obra sadiana. En la combinació d'aquests dos moments de coneixement- el coneixement de la pròpia naturalesa, dels instints i les pulsions que ens demana el cos i l'argumentació assossegada del discurs filosòfic- l'habitació, el *boudoir*, n'és el lloc comú. La filosofia s'ensenya a través dels cossos, i el discurs sacríleg del pensament llibertí pot inflamar igualment els sentits. Més endavant comentarem el pes del llenguatge i la seva capacitat estimulant, provocadora i transgressora dins l'obra de Sade.

Veiem, llavors, que tant els sentits com la raó ens guien a l'acompliment de la voluntat de la naturalesa amb la satisfacció immediata del cos per una banda, i la recerca del benestar més a llarg plaç per l'altra; amb una visió més instrumental de la raó per a assolir una posició de comoditat i seguretat. Se'ns presenten, doncs, dos tipus de utilitat de la raó en l'obra de Sade:

---

4 Beltrán 1990 p189

La raó és un mecanisme per a assegurar al llibertí el manteniment del seu benestar, que marca una polaritat entre els dèbils i els forts. L'home que ha estat capaç de superar els dogmes i preceptes de la religió, es veurà alliberat d'aquesta moral i del dictat de conducta per al compliment de la virtut. Descartant amb aquest avanç la possibilitat d'una condemna divina, el seu comportament serà guiat per la raó i no per la por, i podrà astutament construir-se un espai per al llibertinatge. L'heroi sadià és aparentment un membre respectable a la societat, membres de l'aristocràcia o amb posicions preeminents, però la seva dominància racional li permet transgredir secretament les lleis i mantenir la conducta depravada i immoral en secret.

Per altra banda tenim la raó com a font d'excitació dels sentits, lligada al llenguatge i a l'enteniment de la culminació del mal. La traducció del crim en un llenguatge articulat ja implica un raonament d'aquest, relacionat amb la normativització.⁵ La satisfacció en la transgressió de normes lligada amb l'acceptació dels plaers de la crueltat, impliquen la necessitat d'una racionalitat que permeti la visió del mal com a finalitat, com a desitjable. Sade apel·la constantment a l'atracció cap al mal que ens ha inculcat la naturalesa, juntament amb l'egoisme justificat amb l'argument natural, que ens proporciona una situació d'avantatge sobre la víctima dels actes de crueltat. La dominació inflama els sentits, la aflicció de dolor és més potent que la recepció de plaer. Per a Sade, *no se trata de saber si nuestros procedimientos agradarán o desagradarán al objeto que nos sirve, se trata sólo de hacer estremecer la masa de nuestros nervios (...) los choques sobre nosotros de esa sensación producida en otros (...) abrasarán de inmediato los órganos de la voluptuosidad y los dispondrán para el placer.*⁶ Per altra banda, el compliment del mal com a objectiu moral, deslligat en certa manera del benefici merament físic es lliga a la visió de la societat i la seva concepció de la naturalesa. Tot i defensar la relativitat dels conceptes de bé i mal en totes les societats, per lo que el qualificatiu de "mal" o "dolent" seria una construcció, el comportament lligat a aquests actes condemnables és lloable des del punt en que la nostra pròpia naturalesa ens empeny a realitzar-los.

En certa manera, aquesta recerca raonada i escrupolosa de la perversió es veu contraposada a la visió llibertina del desenfrè irracional, de l'abandonament per complet als sentits que no busquen res més que el plaer immediat. No és una disbauxa sense escrúpols, el pervers cerca la monstrositat integral, la continuació del mal sense més fi que ell mateix.⁷

L'ANTROPOCENTRISME

Un dels conceptes lligats a la il·lustració, i molt relacionat amb la idea de raó ja vista, és el de la col·locació de l'ésser humà com a centre de tot estudi i filosofia. La

---

5 Barthes, 1989 p59

6 Sade 2008 p119

7 Klossowski 1969 p23

seva característica única com a ésser racional i social, li atorga una prevalença, hi ha una translació de l'enfocament en Déu cap als homes, i tot coneixement, veritat i raó prové d'ell. Els avanços tècnics també faciliten aquest canvi de visió, la raó es torna cada cop més instrumentalista i permet manipular la naturalesa, per lo que l'home passa d'estar subordinat a Déu i als designis naturals a poder controlar-los i emmotllar-los al seu talent.

Sade, per una altra banda, reforça el vincle de l'home i la naturalesa. La força dels desitjos i instints més naturals ens equiparen a qualsevol altre ésser viu, i tot i tenir la capacitat racional per a reprimir-los, la seva acceptació i la submissió a les apetències de l'esperit és el que ens permet realitzar-nos. Per tant, els nostres instints ens atraquen a qualsevol altre animal, i la creació de lleis per a evitar els conflictes o crims que si que es troben impunes en la naturalesa és un error que només ens resta llibertat.

El materialisme de Sade a l'hora de negar l'esperit que ens des-situa de la posició dominant a l'ordre natural, ens posa en un pla horitzontal oposat al sistema vertical que lliga a l'home amb Déu i els altres éssers. Per tant, l'anti-antropocentrisme de Sade no només és una mostra de l'ateisme que el caracteritza, sinó que també es mostra en el sentit més biològic.⁸ En la Filosofia en el Tocador i en Justine, anuncia clarament el poc pes que tindria l'extinció humana en l'ordre natural, igualant-lo al que ha tingut l'extinció d'altres espècies.

“¿Qué puede importarle que la raza humana se extinga sobre la tierra! ¿Se ríe de nuestro orgullo, que quiere persuadirnos de que todo acabaría con nosotros! En verdad, ni siquiera advertiría nuestra desaparición. ¿Acaso no hay razas extinguidas?”⁹

L'arrogància humana del pensament modern oblida que estem sotmesos de la mateixa manera que els altres éssers a les lleis de la naturalesa, i per a Sade l'anhel de reprimir aquesta part irracional és el que ha condemnat als homes. La creació de societats i lleis que aplaquen la realització dels instints no només és perjudicial, sinó que ens situa un pas enrere dels animals: ens condemnem a nosaltres mateixos amb la creació d'ídols i de càstigs il·lusoris. No és, llavors, un anti-antropocentrisme, sinó, anant més enllà, un anti-humanisme, que ofereix una crítica tant a l'hegemonia humana, com a l'humà en si. És una criatura dèbil i hipòcrita que nega la naturalesa i cerca refugi en quimeres transcendents.¹⁰

NATURALISME I CONTRACTUALISME

---

8 Endendijk 2015 p20

9 Sade 2008 p115

10 Endendijk 2015 p22

Una de les bases de la filosofia il·lustrada en la que podem estudiar a Sade es en el tòpic de naturalisme. La visió de la naturalesa como única força responsable de la vida i del moviment, s'oposa a les creences que exigeixen la necessitat d'un motor extern a aquesta, identificat en Déu. L'estudi de les característiques humanes dins el context de la naturalesa duu als pensadors il·lustrats a teoritzar sobre l'essència de l'home que es trobaria només en la l'estat pre-social, i que- tot i adaptar-se a conviure en societat- les lleis, el sistema de valors i la normativitat d'aquesta han de tenir en compte la naturalesa de l'home.

Per a arribar a la formació adequada de sistemes legislatius i morals, partien de la situació hipotètica de l'estat natural. Aquest concepte filosòfic és la postulació d'un estat anterior a la civilització- sovint utilitzat simplement com a mètode per explicar una teoria, no necessàriament identificat en un moment donat en el temps real- per a analitzar la conducta humana segons la tesis de la seva naturalesa. En aquest estat pre-social, es fa una descripció de l'humà com a individu lliure sense influència d'altres éssers, que, per una diversitat de motius, entrega una part dels seus drets naturals en un contracte per a la formació de societats progressivament estructurades que aporten beneficis als seus membres.

Autors com Rousseau i Hobbes també aborden d'aquesta manera el termes de la naturalesa humana, amb un estat pre-polític que acaba desembocant necessàriament en la creació d'una societat civil. Posteriorment a la descripció d'aquests estat, elaboren normes tenint en compte la visió de l'home, de la naturalesa del pacte i del model de societat que proposen. Sade, al seu torn també planteja les característiques de l'ésser humà en la hipòtesi dels homes no lligats de cap manera amb normes i lleis socials, però lluny d'argumentar les característiques d'aquest contracte social que arranca l'home de l'estat de govern de la naturalesa, enalteix aquest estat pre-social com l'únic vàlid per l'home, ja que imperen les lleis de la naturalesa en les que el feble es veu sotmès als designis del fort, complint-se així amb la voluntat que Sade atorga a la naturalesa.

Podem trobar similituds en les concepcions de la naturalesa i l'efecte que te la creació del contracte social en la visió sadiana i la d'alguns iusnaturalistes. Aquesta vessant de la filosofia naturalista es caracteritza per l'acceptació de l'existència d'unes lleis naturals que s'haurien de respectar durant el procés de creació de societats, i que les llibertats naturals dels homes només han de ser coartades per a garantir la supervivència dels ciutadans individualment i com a conjunt.

El filòsof Jean-Jacques Rousseau coincidia en que l'estat de naturalesa de l'home era l'ideal, fonamentant-se en una bondat humana amb la que Sade no coincidiria. Ambdós busquen una predominança de les lleis de la naturalesa, i entenen l'importància de l'educació per a la creació d'estats ideals. Per a Sade l'educació era l'única manera de talar l'arbre de la superstició¹¹, i de deslligar el comportament de les màximes de virtut cristianes. Però la gran diferència es que Rousseau promulga que en l'estat natural qualsevol humà perseguirà per igual la conservació i el benestar propi

---

11 Sade 2008 p279

com l'aliè, rebutjant el dolor i la mort dels semblants¹² i així caracteritza l'estat natural de pacífic amb l'adhesió d'una naturalesa piadosa i benèvola a l'essència humana.

En la seva obra tracta sobre la llibertat i igualtat de l'home, i la seva necessitat d'agrupar-se baix un estat, convenint un contracte social que el legisli i dirigeixi cap al bé comú. La possibilitat d'aquest contracte es recolza en el concepte de voluntat general, basant-se en que l'home és bo per naturalesa i, per tant, mirarà bé per la societat a la qual pertany, i traspasarà el poder a un sobirà o legislador, que en tot moment ha de ser la pura representació del poble al qual serveix, i ha de vetllar pels interessos generals deixant de banda el propi. Descarta que el vincle entre el sobirà i el poble es trobi en la força o la submissió, sinó que, pel contrari, es renuncia voluntàriament a l'estat natural i les seves llibertats primàries per a sotmetre's a les regles de la societat, a canvi de beneficis majors inherents a l'intercanvi social.¹³ Per a Rosseau, el salvatge, el nen, el no contaminat per la societat no és virtuós, ja que la bondat està present en tots sense cap tipus de mèrit. La virtut és el que ens permet conservar aquesta bondat en el món modificat per la cultura, on la immersió social crea un conflicte d'interessos no presents en l'estat natural que enfronten l'home als seus semblants.

Per a Sade, aquest sentiment innat de protecció i d'estima als altres éssers humans no existeix. Tot i compartir l'opinió de que l'estat natural de l'home és ideal i que la creació de societats no comporta res més que la cessió de llibertat i l'inici de conflictes, la visió de l'essència natural de Sade es podria catalogar com més pessimista, on el concepte de maldat encaixa d'una altra manera. Sade cerca la competència de la situació de confrontació continua de l'estat natural, per a així garantir el triomf del fort sobre el dèbil sense la protecció d'institucions ni postulats ètics. Defensa que l'home està destinat a aquesta situació de guerra perpètua i recíproca, i que qualsevol lligam que s'estableixi entre els homes en el seu pas cap a l'estat social és antinatural, ja que la naturalesa no ens ha inculcat cap sentiment de fraternitat o pietat, sinó que aquests han estat apresos en l'educació.¹⁴

La concepció naturalista de Sade s'aproxima més a la visió hobbesiana, ja que ambdues basen la seva teoria en conceptes de matèria i moviment. La tendència natural de l'home és apropar-se a allò que li proporciona un bé o un plaer, i allunyar-se d'allò que li produeix rebuig o que pot posar en perill la seva conservació. L'home, doncs, estarà lligat per les passions, i usará la seva llibertat natural per deixar-se dur per les seves apetències, de la mateixa manera que crearà el concepte de poder en la relació entre altres membres de la societat, creant així el conflicte.¹⁵

En l'estat natural de Hobbes, els humans viuen en llibertat governats únicament per la pròpia raó; son iguals i tenen els mateixos drets, que puguin ajudar a la conservació de la vida, tot i que siguin atacar a altres individus o defensar-se davant dels altres atacs. Al no haver-hi lleis, l'egoisme duu a la prevalença del més fort, o del més

---

12 Vilar 2008 p6

13 Rousseau 1998

14 Sade2008 p165

15 Hobbes 1999 p 41

hàbil, del més virtuós o del que creï una aliança davant de l'amenaça d'un competidor. Per tant, aquest model d'actuació duu a una por recíproca, a una intranquil·litat que trobem en temps de guerra, d'una guerra de tots contra tots. Quan Hobbes diu que l'humà és *egoista* o fins i tot *dolent* per naturalesa, no és en sentit pejoratiu d'un punt de vista moralista, ja que també coincideix en la relativitat dels judicis morals, sinó que simplement actua per impulsos de supervivència, i la millor manera de sobreviure és tenir més poder que els seus iguals. El pacte social que es fa és per a pal·liar aquesta situació de por, la renuncia als drets naturals d'actuar lliurement per aconseguir els desitjos per a assolir la pau, que és l'objectiu suprem de l'aglomeració social.

En aquesta visió aparentment pessimista de l'home, aquest es salva i es redimeix en aquest pacte, on és capaç de sotmetre els impulsos egoistes atorgats per la naturalesa en la recerca d'un bé comú, d'una promesa de seguretat i supervivència que continua garantida per la construcció social i les seves bondats. Sade dona una volta a aquesta concepció, i no enalteix aquesta construcció social dirigida a aplacar les temptacions intrínseques de la recerca del propi goig, sinó que titlla aquest arranjamnt de perjudicial i constrictor, i acatar les seves restriccions, sovint provinents d'uns prejudicis i uns principis infundats per interessos propis o religiosos, impedeix la realització a nivell individual i col·lectiu.

LA SOCIETAT SADIANA

Tot i el retall de llibertats que suposa la creació de societats, l'heroi sadià està immers en elles i cerca la transgressió de les seves normes. L'intent legislatiu d'abolir les desigualtats és completament anti-natural per a Sade, ja que la naturalesa no ens ha fet iguals, ha creat debilitats i fortaleses repartides pels seus membres, amb l'intencionalitat de Sade de crear un equilibri. Si la voluntat de la naturalesa, dons, és la de crear individus dèbils i individus més aptes, regular aquesta situació amb les lleis humanes trenca amb aquesta llei natural, i per tant no és beneficiosa per l'home. Els individus dèbils han d'existir per a que puguin ser dominats pels forts, i els primers tenen tot el dret de rebel·lar-se contra el segons. La regulació social de les desigualtats només pot dur-se a terme entre els individus autoritzats a oprimir i aprofitar-se del dèbil i no hauria d'estar escrita en cap llei. Per tant no hi pot haver la pau en la societat, és contraproductiu.

“Una asociación semejante sólo puede producirse si se establece inmediatamente el pacto entre esos dos seres de comportarse entre sí de modo que el uso de sus respectivas fuerzas no pueda dañar a ninguno de los dos; pero es imposible que exista esta convención entre el ser fuerte y el ser débil. ¿Con qué derecho exigirá el último que el otro le trate con miramientos? ¿Y por qué imbecilidad se comprometería el primero a hacerlo? Puedo consentir en no utilizar mis fuerzas contra aquel que es

*capaz de hacérseme temible con las suyas; pero ¿por qué motivo debilitaría sus efectos con el ser cuya naturaleza me sirve?*¹⁶

El conflicte constant crea un moviment que Rousseau ja comentà com a necessari; les revolucions han de ser possibles per que el poder no s'estanqui; la insurrecció està lligada al moviment. Per a Sade, la república ha de ser insurrecta i formada per éssers immorals.¹⁷ Les lleis de la república ideal per a Sade, que descriu en *La filosofia en el Tocador*, han de ser directament un reflex de la llei natural; han de buscar el propi benestar sense tenir en compte a costa de qui. Amb aquest pretext, Sade justificarà l'abolició de lleis en contra del robatori, dels crims morals i de l'assassinat. Sempre que un individu tingui la possibilitat d'aprofitar-se del dèbil, de imposar la seva força atorgada per naturalesa ha de fer-ho, ja que és la manera de seguir els designis naturals.¹⁸

En la part contrària no te sentit per a Sade l'existència de lleis que regulin la pobresa recolzant-se amb virtuts procedents de la moral cristiana. Si la llei natural és el que cal conservar, les nocions morals cristianes son el primer que s'ha d'atacar, ja que promulguen tot el contrari: deixar de banda l'egoisme i la voluntat de mirar per un mateix per a mirar sempre per el proïsme, de la voluntat de transcendir en la bondat per a la salvació de l'ànima. Durant la seva obra veiem com refusa i condemna una a una les virtuts aclamades per la societat, negant les bondats de la misericòrdia, la pietat, l'amor - romàntic i fraternal- i la beneficència. *“Entonces nació la beneficencia, fruto de la civilización y del temor: así pues, sólo es una virtud circunstancial, pero no, en absoluto, un sentimiento de la naturaleza que jamás emplazó en nosotros otro deseo que el de satisfacernos, al precio que fuera. Sólo confundiendo así todos los sentimientos, y sin analizar jamás nada, podemos cegarnos sobre todo y privarnos de todos los goces.”*¹⁹

Totes aquestes virtuts, als ulls de l'autor, han estat imposades per la religió que castra la naturalesa de l'home, que l'incita a amagar i contenir tots els impulsos que la seva essència demana, acabant així amb una visió de l'home social patètica i corrompuda, mentidera degut a la continua estigmatització del model de vida llibertari, i castrada per la impossibilitat de realització de molts dels impulsos naturals.

L'única manera que el llibertí pot desenvolupar-se dins la societat que trobem en l'obra de Sade és el constant desafiament de les normes, la transgressió raonada contínua i la creació d'espais secrets per a l'alliberació dels impulsos sense que es posi en perill la seva posició a la societat. En l'anàlisi de Barthes en *El árbol del crimen* trobem la descripció del lloc sadià: indiferentment del punt geogràfic, és usat per a Sade per a des-socialitzar el crim per un moment. El fet de tancament de les societats secretes

---

16 Sade 1984 p94

17 Sade 2008 p211

18 Sade 2008 p208-210

19 Sade 1984 p111

de Sade, amagades i allunyades de la societat son la forma teatral de retractar la soledat²⁰ El caràcter d'aquestes societats secretes es veu reflectit sobretot en la novel·la de *120 dias de sodoma*, en la que quatre llibertins- un banquer, un aristòcrata, un jutge i un bisbe- es retiren a un castell per a donar curs a una sèrie de depravacions sexuals i tortures immersos dins una societat paral·lela i organitzada. Aquesta societat es funcional i està fortament marcada per unes normes quotidianes, que creen unes rigoroses pautes en el ritme de vida i permeten castigar als presoners que no les compleixin. Veiem tan en aquest retir com en les societats secretes que organitzen orgies, festes i banquets llibertins, una voluntat de crear la dicotomia entre l'home social aparentment membre exemplar de la comunitat i la part natural de l'home que dona pas a les seves passions més visceral. Les dones adúlteres han de ser dolces i servils amb els seus marits i entregar-se a qualsevol home que els hi demani.²¹

La raó és transcendental en la creació d'aquest secretisme, ja que la transgressió de les regles a la vista de tots seria considerada una alteració de l'ordre i acabaria amb el càstig del llibertí. Per tant, l'astúcia dels herois sadianes es reflexa en la creació d'aquests espais regits per unes normes, un reflex de la societat a la que aspira el model de Sade, es basa en mantenir aquesta doble vida, ser capaç d'ocultar l'abandó a les voluntats de la naturalesa als ulls dels dèbils que la condemnen, dels que creuen que l'obediència a les lleis que oprimeixen a l'home culmina en una pau moderada per les regles i per la por al càstig.

EL PAPER DE LA NATURALESA

Com ja hem tractat en la seva visió de l'estat natural de l'home, Sade lliga fortament l'estudi de la naturalesa i el seu funcionament amb el model del que hauria de ser la conducta humana. En certa manera dota a aquesta naturalesa d'una consciència, d'una voluntat que imprimeix en els homes i li atorga una intencionalitat; la de mantenir l'equilibri que s'interpreta d'ella. La mateixa naturalesa atorga a cada individu una voluntat de sobreviure, de fer-se fort, sovint a costa d'altres. Aquesta característica és la que descriu l'estat de naturalesa, i es amb la que Sade justifica tot el comportament humà condemnat per les lleis humanes i la moral cristiana. L'atribució d'aquest caràcter racional a la naturalesa, duu a l'autor a demanar-se per quina raó aquesta ens ha donat instints de fer el mal i dominar si no és per que en el fons col·laborem amb la seva obra de creació i destrucció.

“Cómo la naturaleza, que siempre nos aconseja deleitaros, que nunca imprime en nosotros otros impulsos o inspiraciones, podría al momento siguiente, por una incoherencia sin ejemplo, asegurar que no hemos de pensar en deleitarnos si eso puede causar dolor a los demás? (...) Pues bien, así estamos en el estado primitivo de guerra

---

20 Barthes 1969 p48

21 Sade 2008 p111-112

y destrucción perpetua para el que su mano nos creó, y en el que sólo le conviene que estemos.”²²

Aquesta manera d'entendre la voluntat de la naturalesa és un argument que permet conduir-nos a la relativització dels termes de bé i mal. En la naturalesa trobem tant creació com destrucció, tant els afanys de procrear com de evitar la propagació humana, d'assassinar o de causar dolor en la recerca del plaer propi han estat col·locats en nosaltres per aquesta naturalesa, així que les lleis humanes no els haurien de condemnar.

Fins i tot la contenció de les mateixes pulsions naturals es veu en la condemna que fa Sade de qualsevol acte de propagació de l'espècie humana. Ignorant una de les dues vessants del sistema natural del que la naturalesa ens fa còmplices, Sade veu la negació de la procreació com un mètode de simulacre de la destrucció, i fa una lloança de la sodomia com a paradigma d'aquesta voluntat destructora: utilitzar la sexualitat amb mers fins lúbrics sense cercar la procreació és el paradigma del llibertinatge, i que la naturalesa no només ho permeti- permetent la pèrdua seminal sense intencions fecundaries- sinó que estableixi el gust per les pràctiques estèrils és un exemple que utilitzarà Sade per a la justificació de l'essència destructora de la naturalesa.

Veiem durant tota la il·lustració aquesta tendència a desxifrar el sentit de la naturalesa, de identificar la llei natural i els seus mecanismes com un model a seguir, un exemple on trobem la virtut. En Sade no és la virtut el que es cerca, però tot i així aquesta obediència cega als seus designis identifiquen allò bo (no en termes morals, sinó en termes pràctics) en l'exemple de la naturalesa, i allò perjudicial per l'home, el que el degrada, en l'artificialitat. L'assumpció d'una certa intencionalitat en la naturalesa duu a plantejar el caràcter teleològic d'aquesta, el qual Sade nega però recorre constantment a una personificació de la natura, amb voluntat i desitjos que imprimeix en les seves creacions per ajudar-la a dur a terme un pla. L'eliminació ja al principi de la seva obra de la figura de Déu deixa sense més model que el d'aquesta naturalesa, i la recerca del plaer com a únic objectiu d'aquesta. Per a alguns autors, aquesta posició pot caure en una simplificació de l'home, que s'aferra tant a les passions, als sentiments primitius, als instints que no es pot desaferrar d'ells. Aquesta preocupació pels plaers corporals converteix el pensament en un òrgan de plaer, que només pensa a través del cos i tota voluntat va en la recerca de la satisfacció d'aquest.²³

Sade fa un exercici de relativització dels judicis morals referint-se a la història i la geografia. Titlla les idees de vici i virtut com a estrictament locals, ja que moltes de les actuacions i costums que han estat condemnades per una societat en un moment determinat, sovint han estat glorificades i venerades en altres societats; incest, assassinat, immolació d'infants, tortures, antropofàgia.. Per a Sade, no hi ha cap acció que sigui condemnable, ja que tots els desitjos han estat posats en nosaltres per la naturalesa, i qualsevol apetència que el nostre cos ens demani, per cruel que pugui

---

22 Sade 2008 p121

23 Pelayo 2006 p72

semblar sota una societat “contaminada” amb unes concepcions morals, està posada en nosaltres per la naturalesa amb intencionalitat. En la filosofia de Sade veiem una naturalesa infal·lible, en la que cada una de les seves creacions està en el mateix nivell i ha de tenir la voluntat i la llibertat intacta. Amb aquest argument de la multiplicitat de gustos exculpa a l’home de les seves inclinacions i les accepta totes per igual. Si la naturalesa ens fa trobar-los desitjables vol dir que son beneficioses per ella. “*Si la naturaleza prohibiese los goces sodomitas, los goces incestuosos, las masturbaciones, etcétera, ¿permitiría que encontráramos en ellos tanto placer? Es imposible que pueda tolerar lo que realmente la ultraja.*”²⁴

Totes les lleis o sistemes morals que condemnen actes tan naturals com els provocats per l’odi o la venjança, son fruit d’aquesta voluntat de sotmetre la naturalesa per a protegir el dèbil, partint de la premissa que tots els homes son iguals. L’autor assegura que la venjança és necessària per l’equilibri, que a la naturalesa li convé que hi hagi un estat d’enfrontament i venjança, una continua dominació que permet satisfer els desitjos dels més forts, d’imprimir la crueltat que els hi ha atorgat la naturalesa en altres individus.

En la naturalesa descrita per Sade, no existeixen els termes morals. La mort, la destrucció tan temuda per l’home en la naturalesa no implica més que un moviment de l’energia, i és al voltant d’aquest acte on l’autor desenvoluparà la seva teoria de justificació del mal. Sade exposa tant en *la Filosofia en el Tocado* com en *Justine* el plantejament d’una naturalesa neutra, que s’equilibra a si mateixa amb els continus processos de creació i destrucció. Llavors, quan un ésser viu contribueix en l’anomenada destrucció d’una altra vida no està sinó seguint els dissenys d’aquesta, ajudant-la en la continuació d’aquest procés i actuant en nom seu. Per aquest motiu explica Sade la presència de crueltat en l’home, el desig més profund de destrucció és només un mecanisme de regulació de la naturalesa que imprimeix en l’home la seva voluntat i l’usa com un instrument. El caràcter destructor de la naturalesa és necessari per a mantenir la continuïtat.

*“Todos los hombres, todos los animales, todas las plantas crecen, se alimentan, se destruyen, se reproducen por los mismos medios, y no reciben jamás una muerte real sino una simple variación en lo que las modifica. Todos, digo, los que aparecen hoy bajo una forma y unos años después bajo otra, pueden, al capricho del ser que quiere moverlos, cambiar mil y mil veces en un día, sin que una sola ley de la naturaleza se vea afectada un solo instante”*²⁵

En aquest sentit, la visió de la naturalesa pot tenir similituds en la definida per Spinoza, en la qual es parlava també dels cicles de creació i destrucció i de la recerca del plaer com a motor del moviment en l’home. En Spinoza només existeixen les nocions de bé i mal relatives al que afecta als cossos. La seva visió natural és la de

---

24 Sade 2008 p98

25 Sade 1984 p33

cossos que estan en continua relació i s'afecten entre ells, sent capaços de fer-se bé (ajudar a créixer, compondre) o fer-se mal (debilitar, descompondre). La similitud en les seves filosofies es relaciona en la visió de que en la naturalesa no hi ha mal i bé, no hi ha destrucció com a encarnació del mal, sinó que la matèria està en continu moviment i no s'altera per la creació i la destrucció. Son canvis d'estats que només el pensament humà pot catalogar com a bé o mal sempre en relació a l'efecte que causa en el ser particular, i per tant, més centrant-nos en Sade, si la destrucció o l'acte de causar dolor ens aporta un bé al nostre cos particular no és un acte negatiu, sinó positiu per nosaltres i neutre per la naturalesa. És la creació d'un sistema moral universal com el de la religió cristiana el que imposa maldat o bondat a actes i afectes naturals, i això per a Sade és una reafirmació que el codi ètic instaurat per l'església és completament arbitrari, i no hauria de ser base per cap llei amb pretensions de regular el comportament humà.

Estudiosos de Sade i Spinoza relacionen fortament les seves visions de la naturalesa, i sovint s'hi poden enllaçar conceptes. Tot i fer una forta crítica de la metafísica, al·legant que l'únic important és allò que afecta al cos i a les passions, el materialisme de Sade pot ser entès com un monisme, explicant-se així la èmfasis en la matèria que s'autogenera, la idea de *natura naturans* ja trobada en Spinoza: la naturalesa com un tot no-teleològic i dinàmic.²⁶ Spinoza defensa la identificació de tota existència en una única substància immanent. Tot i criticar la identificació de Déu en la naturalesa explícitament en *la Filosofia en el Tocador*, emfatitzant que no es pot identificar l'ens creador amb allò creat, la visió sadiana és la d'una natura que no ha estat creada per ningú i que no es regeix per més que passions i diferencia de poder. Els cossos més forts poden afectar sobre els dèbils, i d'aquesta relació en surten beneficiats, sent inevitable i en contra dels designis de la naturalesa un equilibri entre el fort i el dèbil per tant de que aquest darrer no surti perjudicat. En Sade, doncs, trobem el rebuig constant a la debilitat, lligada a una voluntat de la naturalesa a la continuació de la destrucció, però indiferent als seus ulls tant com la de creació. La felicitat es complir els designis de la naturalesa, i per tant, heretar la seva indiferència entre els processos de creació i destrucció. Per a Spinoza, en canvi, la felicitat està lligada a fer el bé i al coneixement, però no en suprimir les passions sinó en racionalitzar-les i comprendre-les per a conduir la creació d'actes.

En l'anàlisi de Bataille ja veurem que una de les característiques de Sade es la manca d'identificació de l'individu amb els altres, la separació excessiva d'un cos amb els del seu voltant. D'aquí derivem que la consciència de pertànyer a l'espècie humana relacionada amb l'autoreconeixement en altres humans és possible a través de la destrucció, de la acceptació de l'existència dels altres mitjançant el coneixement de la seva mortalitat. Llavors, aquesta separació entre el jo i els cossos circumdants es tradueix en la recerca únicament de la felicitat pròpia ignorant el sofriment dels altres, i cercant només l'autobenefici. La falta d'identificació de l'individu en un tot i en els altres cossos separa la visió de Sade de la d'Spinoza, ja que el segon pot identificar allò

---

26 Endendejk 2015 p29

bo amb la conservació del ser, i per extensió amb la dels altres. Per a Spinoza la elecció del mal no és racional i per tant no és lliure: “*Como, por otra parte, cada cosa se esfuerza cuanto puede en conservar su ser, no podemos dudar en absoluto que, si estuviera igualmente en nuestras manos vivir según las prescripciones de la razón que ser guiados por el ciego deseo, todos se guiarían por la razón y ordenarían sabiamente su vida.*”²⁷

En la llei natural trobaríem la obediència a les passions, però per a Spinoza la racionalitat és l'únic que garanteix la conservació i, per tant, la felicitat. La irracionalitat a l'hora de seguir les passions és una mancança i ens fa dèbils al costat d'aquell que pot racionalitzar les passions i convertir-les en actes destinats a la conservació i la felicitat. En la seva ètica, Spinoza determina que “*La felicidad no es un premio que se otorga a la virtud, sino que es la virtud misma, y no gozamos de ella porque reprimamos nuestras concupiscencias, sino que, al contrario, podemos reprimir nuestras concupiscencias porque gozamos de ella.*”²⁸. La virtut per a Spinoza és la racionalitat atorgada per a Déu que permet racionalitzar les passions i garantir la felicitat per mitjà de la conservació, de “ser” més enllà de sentir. La saviesa permet raonar més enllà de les passions i, per tant, conèixer Déu.

En Sade, a falta d'un objectiu més enllà del plaer, degut al seu materialisme, la racionalitat no serveix per a aplacar els desitjos i les passions, sinó que ens permet realitzar-les recreant-nos en elles. Com ja hem tractat, la raó és necessària per al goig de les passions en Sade, ja que sense pensament no es pot produir a inflamació total de la ment que permet el plaer. Aquest concepte sobretot el lligam amb les passions relacionades amb la perversió, amb la consciència del mal i la transgressió en les accions. Això es traduirà en la necessitat de l'existència d'unes normes a transgredir per a l'experimentació total del plaer, element molt present en l'escriptura de Sade. La filosofia de Sade, doncs, avança des de la visió de la destrucció com un element necessari per a servir a la naturalesa, a un efecte a cercar tant en l'experimentació de plaer-mitjançant la transgressió- com en la voluntat de reafirmació de la pròpia existència.

L'estudi del concepte de destrucció dins l'obra de Sade mostra que no només es limita en la destrucció d'esser per a permetre la continuïtat de la naturalesa. Bataille fa una extrapolació de la voluntat destructora que, en el pensament de Sade, la naturalesa ha imprès en els homes cap a la mateixa obra i cap a l'autor. En aquest sentit la tendència és també autodestructiva, com ja hem mencionat abans, amb la raça humana, que l'autor deprecia i infama. En l'estudi que fa de Sade, veiem que l'home només pot afirmar la seva existència per mitjà de la destrucció d'un altre ésser semblant.

L'home que ens descriu Sade es completament individualista i no té consciència d'espècie, ja que en la seva percepció hi ha una clara distinció del *jo* i del que no és el *jo*. Tot el que s'escapa d'aquesta dimensió d'individu són objectes posats per al seu ús, preparats per a ser afectats per ell, tant sigui en dominació com en destrucció. La possibilitat d'afectar en el sentit més intens en els altres individus- la destrucció- el

---

27 Spinoza 1986 p87

28 Spinoza 1980 p278

col·loca en relació a ells, el col·loca dins la totalitat. Per a Bataille la destrucció d'un individu similar- mai un igual, ja que encara que es compregui la semblança, a la consciència de ser d'allò aliè a la subjectivitat només s'hi pot arribar a través de la racionalitat, no d'una experimentació en si mateixa- és l'única manera de desencadenar-se d'un ordre.²⁹ A l'estat de reconeixement del *jo* només s'hi pot arribar en la distinció entre nosaltres i el nostre exterior, conformat per objectes sobre els que podem actuar. La destrucció d'un ésser similar al que podem fer desaparèixer amb la mort és una reafirmació de la nostra existència, ja que amb l'experimentació de la desaparició d'un ésser en les nostres mans, ens dona la experiència de la permanència.

Sade mateix, en una de les darreres cartes que va escriure va demanar que la seva tomba fos sembrada amb aglans per a que la petjada de la seva tomba desapareixes de la faç de la terra.³⁰ La destrucció definitiva és l'oblit, i ell demanava explícitament ser esborrat de la memòria dels homes.

La idea de naturalisme que trobem en Sade és criticada en el breu anàlisi que en fa Clement Rosset a la seva obra *antinaturalismo*. La suposada dicotomia entre allò natural i allò artificial sovint implica una distància amb l'home: allò natural es inqüestionable per que ve donat, es troba *dins* la naturalesa de l'home i es la única llei absoluta, ja que no ha estat artificiosament creada. Aquest autor fa incís en la teoria que representa que es cerqui la transgressió d'unes lleis artificioses, que el mateix autor menysprea. L'apologia del crim només atenta a les lleis considerades no vàlides per aquest extrem del naturalisme, per tant no atemptaria contra res. De la mateixa manera que tractaré la col·locació d'un Déu del qual nega l'existència com a un dels punts centrals de l'obra de Sade, el plaer transgressor de la conducta amoral perd significació si es reconeix la invalidesa del mateix codi. Amb paraules de Rosset "*els herois de Sade son incansables portadors d'aquesta paradoxa: per una part recomanen el crim, però per una altra reconeixen que no atempta contra res*"³¹.. Per a Rosset, la relació de l'individu sadià amb la naturalesa es doble: per una banda els crims que comet són comesos en el seu nom, però només son crims sota la terminologia artificial creada paral·lelament a ella. L'absència de mal en la naturalesa crea frustració: la naturalesa a la qual Sade atorga un sentit i una voluntat es mostra indiferent a les accions perverses, al no tenir una moralitat en que classificar-les. La naturalesa es mostra freda, indiferent, cega, sense propòsits, atzarosa, ignora tota llei i interès, i es mostra així davant qualsevol acció sigui criminal o virtuosa. Per a Rosset dons, la intenció del mal de Sade implica el càstig a la naturalesa per a no existir³², per a no permetre la transgressió total més que de l'artifici, de les lleis creades per l'home. La voluntat de Sade d'adherir-se a unes normes amb la única intenció de transgredir-les la podem relacionar amb la voluntat d'autodestrucció que hem vist en Bataille: la maldat final, l'únic desig que la naturalesa no posa en nosaltres.

---

29 Bataille 1997 p97

30 Bataille 1977 p88

31 Rosset 1974 p308

32 Rosset 1974 p310

EL PAPER DE DÉU

Durant tota l'obra de Sade, la crítica a la figura de Déu i la religió es blanc tant d'ira com d'escarni per part dels personatges, tant amb arguments anti teològics, com amb discursos anticlericals (franceses) com amb la representació de figures relacionades amb els sistema de la fe que son incapaços de defensar racionalment els seus arguments o que directament son la representació de la perversió (en 120 dies i en Justine). En l'obra de *Sade mon prochain*, Klossowski posa de manifest la paradoxa que implica que tot i voler treure a Déu de l'ordre de les coses, lluny de les lleis de la república i de la moralitat dels homes, li doni un punt tan central en l'articulació del seu pensament, tant per la voluntat dels personatges de transgredir les seves lleis i mancillar els seus dictats com en la atribució d'alguns dels seus atributs a la visió de la naturalesa. La paradoxa que trobem dons és en el perquè del manteniment de la figura de Déu en una filosofia que el nega des del principi.

Com ja hem comentat en la necessitat d'unes lleis per transgredir, fora l'existència d'aquest Déu en el discurs de Sade no existiria l'enemic per excel·lència tant del discurs polític en forma del cos de la religió com de l'ètic, en forma de la virtut entesa com a repressió de la naturalesa. Es podria argumentar que sense aquest contrincant cosmològic i ètic es perdria el sentit de l'alternativa llibertina³³.

Per tant veiem a Déu com un doble enemic: a nivell de la representació de la virtut en la contenció i a nivell d'institució. Sade nega la seva existència a una de les seves obres més primerenques: *Diálogo entre un sacerdote y un moribundo*, basant-se en la inutilitat d'afegir un agent en una naturalesa demostrada com a responsable dels processos de creació. L'existència d'un agent creador de la mateixa naturalesa és inútil per Sade- ja que la seva potència creadora està demostrada- i només contribueix a la confusió. La recerca d'un agent estrany a una naturalesa sovint incompreensible només planteja més dificultat³⁴. Però a continuació presenta que tot i admetre provisionalment l'existència de Déu no tindria absolutament res de virtuós com el que ens planteja la doctrina cristiana. Amb la cessió del lliure albir en les seves creacions les abocaria a una possibilitat de maldat que ell ja hauria predit, per lo tant seria ell la font d'aquesta maldat.

Per una banda veiem a Sade negar l'existència de Déu restant-li intencionalitat a la naturalesa: la defineix només com a matèria en acció, allunyada de qualsevol comprensió humana. La naturalesa és injusta, i cerca el balanç, l'equilibri entre creació i destrucció, la compensació més que la igualtat. Déu, llavors, es presenta com un obstacle a l'arbitrarietat injusta de la naturalesa, ja que cerca només el bé. Déu i la naturalesa, dons, només poden estar oposats, i si Déu te per definició l'omnipotència i la perfecció no te sentit que existeixi la maldat i la injustícia. La paradoxa del lliure albir

---

33 Muñoz 2012 p258

34 Sade 2008 p58

en les creences cristianes ha estat tractada innombrables vegades, i Sade la resol amb la negació de l'existència de Déu i la necessitat imminent d'eliminar el concepte. No és només que Déu no existeixi, sinó que els dictats que ens arriben amb el seu nom son perjudicials per a la naturalesa, i en el cas de que existís no gaudiria de les bondats amb les quals se'l descriu:

*“De haberlo formado completamente bueno, jamás habría podido hacer el mal, y desde ese momento la obra era digna de un Dios. Es tentar al hombre dejarlo que elija. Y Dios, por su presencia infinita, sabía de sobra lo que de ello resultaría. Desde ese momento, pierde adrede, por tanto, a la criatura que él mismo ha formado. ¡Qué horrible Dios ese Dios! ¡Qué monstruo! ¡Qué perverso más digno de nuestro odio y de nuestra implacable venganza!”*³⁵

Per altra banda, Sade en l'inici del seu discurs republicà en *la Filosofía en el Tocador* pretén demostrar també la inutilitat de l'església com a sistema social. Amb les bones lleis es pot prescindir de la religió, que tanmateix no és útil per inspirar el bé: si algú vol transgredir i no li espanten les lleis no l'espantarà el càstig etern. *“A quién la espada material de las leyes no detiene, tampoco se detendrá por el temor moral de los suplicios del infierno”*³⁶. No només això, Sade argumenta que si el codi ètic i el sistema de veritats es construeixen sobre quimeres cristianes, en el pas natural de donar l'esquena a aquestes, qui només complís amb la virtuositat religiosa per fe i temor al càstig es convertiria en malvat.

Per tant, no és tan una negació de Déu simplement com una negació de la seva existència. A l'obra de Sade (com es veu en altres obres il·lustrades) Déu és la personificació de la persistència en la minoria d'edat de l'home, és la negació de la seva llibertat i la subjugació voluntària a unes lleis que es contraposen sovint a la naturalesa humana. Per a Sade, doncs, la creació d'aquesta quimera i la creença cega en la seva existència no és només un indicatiu de ingenuïtat, sinó la negació de la única manera d'assolir la felicitat: l'obediència cega als impulsos de la naturalesa. La contraposició Déu-naturalesa no només es basa en una negació de l'origen diví de l'espècie humana, sinó que la invenció d'una religió que promulga la virtut en la repressió de la pròpia naturalesa és un atemptat en contra de la mateixa espècie. No hi ha pitjor invent per a Sade que el de la figura de Déu, ja que representa tot el contrari dels conceptes claus en l'estil de vida del llibertinatge: representa pietat, contenció, castedat, obediència, beneficència... Creure en Déu no és un error personal, és un error que ha condemnat a la humanitat a la infelicitat.

LA RECERCA DEL MAL

---

35 Sade 2008 p59

36 Sade 2008 p192

Ja hem vist com Sade justifica la voluntat de fer el mal en el sentit més naturalista; l'existència d'uns impulsos en nosaltres que ens empenyen a cercar el nostre benefici i plaer i que ens contraposen irremediament als altres individus, per l'estat de guerra continua que provoca aquest caràcter egoista explicat naturalment. Després tractàvem la justificació d'actes de destrucció amb aquestes pulsions de la naturalesa, ja que sent nosaltres part de la totalitat de la naturalesa també participem dels processos d'aquesta, per tant, el desig destructor estava justificat amb l'efecte regulador necessari per al manteniment de la creació. Però més enllà de la justificació naturalista, veiem en Sade la intencionalitat del mal, raonada i oposada a aquests instints animals que creen el deliri llibertí. Els herois de Sade no són innocents de la voluntat del mal, sinó que són completament conscients dels actes reprovables que duen a terme, i això els impulsa ja no només a complir-los amb més passió, sinó a deslligar-los del plaer, que el mal sigui un fi en si mateix.

La transgressió més gran és l'automatització del mal, la seva ja no només per a delectar el cos i inflamar els sentits, sinó per el mal en si. Aquí arribem al terme d'apatia, que analitzen Klossowski i Bataille: mitjançant la reiteració dels actes de la perversitat se'n crea una automatització. El frenesí de l'obediència cega a les passions allunya la consciència, es contraposa a ella. Així mateix la consciència racional humana de les creacions socials exclou aquest desenfrè. L'atracció o l'excitació sexual no només està dirigit a allò bell, a una mera observació de l'objecte del desig, sinó que està vinculat amb lo prohibit, a un component d'excés, de transgressió de límits³⁷. Aquesta recerca lligada a la censura reincideix en la necessitat de normes a transgredir, la voluntat de fer el mal per el mal és la que no necessita de normes, és la maldat total, la *monstruositat integral* de la que parla Klossowski relacionada amb la creació d'un estat de transgressió permanent. Transgredir les mateixes normes de la naturalesa mitjançant una contenció dels desitjos corporals en la recerca de la maldat.

Això també es veu en l'estudi de l'escriptura de Sade. La manera de narrar les tortures i les vexacions o els actes sexuals crea una sensació cíclica al lector, d'una repetició d'actes que impedeix el goig. No cerca l'excitament del lector, sinó que amb una reiteració constant provoca una saturació, una desconexió dels actes del seu pretext inicial de la recerca del plaer en una descripció d'actes cada cop més violents que sovint acaben en la mort o en la narració de tortures espantoses. La sistematització constant permet l'aberració³⁸. Fins i tot el lector més impressionable acaba deixant-se endur per una normalització relativa que provoca la repetició: la creació d'unes pautes i unes normes marcades (com a *120 jornades de Sodoma*) dona una il·lusió d'ordre, on els crims passen a ser quelcom quotidià en certa manera. L'apatia que provoca tant als personatges amb la mecanització dels actes perversos com en els lectors a l'hora de llegir les narracions permet anular el frenesí de l'experiència llibertina. Només separant la voluntat de plaer dels actes llibertins es pot fer-ne una racionalització a sang freda, es

---

37 Bataille 1977 p96

38 Klossowski 1969 p43

pot ser llibertí raonat i reflexionar sobre els actes i la maldat des de fora de l'experiència corporal.

Aquesta contraposició entre la maldat irracional natural i la maldat raonada la compleix Sade amb l'acte d'escriptura. El fet de refredar les passions com per a fer-ne una estructuració literària, d'abandonar el desenfrè llibertí per a propagar la paraula del mal en les seves obres. L'allunyament de la consciència de les passions i les necessitats naturals dona pas a la reflexió, i- com explica Bataille- en Sade queda irònicament confirmat: fou en la soledat del seu empresonament quan va donar expressió raonada a aquests moviments incontrolables³⁹. A la cel·la de la Bastilla- on estava empresonat- allunyat de la vida llibertina que ell mateix practicava i atorgava als seus personatges, on li eren negades totes les passions que per a ell caracteritzaven l'essència humana; va poder crear l'obra on reivindicava la llibertat per sobre qualsevol llei.

CONCLUSIÓ

Podem concloure en definitiva, que l'aparent simplicitat del sistema de Sade, que presenta a l'home com un simple serf de les propietats que la naturalesa ha plantejat en ell, s'entravessen quan s'analitza la seva obra amb una perspectiva més crítica. El que a primera vista sembla ser un sistema aparentment determinista on les passions duent tot el pes de l'actuació humana s'acaba desvetllant com una visió on la racionalitat està al servei d'aquestes passions, però les acaba superant per construir un sistema moral alternatiu al voltant del terme del mal. El llibertinatge com a filosofia agafa un transfons ètic, on al negar-se l'adhesió a cap sistema moral normatiu, es crea una transvaloració de valors. Utilitzant la religió com a culminació de la degeneració de la societat, Sade proposa una tornada als valors naturals dels impulsos irracionals, però acaba situant la essència humana al voltant del concepte de la destrucció, menyspreant la creació i lligant la realització i d'identificació de la consciència en l'acte destructiu dels altres éssers humans.

BIBLIOGRAFIA

BARTHES, R. (1989). *Sade, Fourier, Loyola*. University of California Press.

---

³⁹ Bataille 1977 p95

- BATAILLE, G. (1977). *La literatura y el mal: Emily Brontë, Baudelaire, Michelet, Blake, Sade, Proust, Kafka, Genet*. Taurus. Madrid.
- BELTRÁN, M. (1990) «La pasión del Marqués de Sade», *Caligrama*, Nº 3, 187-199.
- DE SADE, M. (2008) *La filosofía en el tocador*. Valdemar. Madrid
- DE SADE, M. (2005) *Diálogo entre un sacerdote y un moribundo*. Argonauta. Buenos Aires.
- DE SADE, M. (1984) *Justine*. Libros y Publicaciones Periódicas. Barcelona
- ENDENDIJK, R. (2015) *Marquis de Sade revisited. Naturalism, ethics, politics, or, reading Sade with Spinoza and Deleuze* [tesis doctoral]. Faculty of Humanities, Utrecht University. Utrecht.
- FOUCAULT, M. (2012) «¿Qué es la Ilustración?» *Cuestiones de filosofía*, nº2.
- HOBBS, T. (1999) *Leviatán: la materia, forma y poder de un estado eclesiástico y civil*. Alianza. Madrid.
- KANT, I. (1944) «Respuesta a la pregunta ¿qué es la ilustración?» *Revista colombiana de psicología*, nº3. 7-10.
- KLOSSOWSKI, P. (1991) *Sade my Neighbour*. Northwestern University Press
Evanston. Illinois.
- KLOSSOWSKI, P. BARTHRES, R. SOLLERS, P. (1969) *El pensamiento de Sade*. Paidós. Buenos Aires.
- MARTINEZ, G. (2014). «Breve reflexión en torno a los principios del espíritu ilustrado. Los casos de Rousseau, Sade, Diderot, Lessing, Voltaire y Goethe». *Eikasía: revista de filosofía*, nº57, 187-204.
- MUÑOZ, G. FERMÍN, J.(2012). «Sade y Kant: infortunios de la virtud e imperativos del vicio». *Bajo palabra; revista de filosofía*. II Época, nº7, 253-260
- PELAYO, A. (2006) *La sombra de la ilustración: tres variaciones sobre Sade*. Universidad de Cantabria. Santander
- ROUSSEAU, J (1998) *Del contrato social; discurso sobre el orgien y fundamento de las desigualdades entre los hombres*. Alianza editorial. Madrid.

ROSSET, C. (1974) *La Anti-naturaleza: elementos para una filosofía trágica*. Taurus. Madrid.

SPINOZA, B. (1980) *Ética demostrada según el orden geométrico*. Editora Nacional, Madrid.

SPINOZA, B. (1986) *Tratado político*. Alianza editorial, Madrid.

VILAR, M. (2008). *Variaciones del concepto de Naturaleza en la obra del Marqués de Sade. III Congreso Internacional. Transformaciones Culturales: Debates de la teoría, la crítica y la lingüística*. Universidad de Buenos Aires, Ciudad Autónoma de Buenos Aires.